

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl samosoudcem JUDr. Václavem Kočkou-Amortem ve věci

žalobce: X., narozený dne X.
bytem X.

proti
žalované: Česká správa sociálního zabezpečení
sídlem Křížová 1292/25, 150 00 Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 7. 8. 2024, č. j.: X.

takto:

- I. Žaloba se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobce se žalobou podanou včas u Městského soudu v Praze domáhal zrušení rozhodnutí žalované ze dne 7. 8. 2024, č. j.: X., jímž byly podle ust. § 88 odst. 8 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve spojení s ust. § 90 odst. 5 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, zamítnuty jeho námitky proti rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení č. I ze dne 11. 4. 2024, č. j.: X., kterým byl ve smyslu ust. § 31 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „z.d.p.“), žalobci od 28. 9. 2023 přiznán starobní důchod ve výši 17 405 Kč měsíčně, přičemž výplata starobního důchodu žalobci nenáleží, a námitky proti rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení č. II ze dne 11. 4.

2024, č. j.: X., kterým byla ve smyslu ust. § 54 odst. 2 z.d.p. žalobci od 1. 1. 2024 přiznána výplata starobního důchodu ve výši 17 765 Kč měsíčně.

II. Obsah žaloby

- Žalobce v žalobě namítal, že vzhledem k daňovým a jiným odvodům do státního rozpočtu za léta 1990, 1991 a 1992 mu byl nesprávně vyměřen starobní důchod. Žalovaná mu nezapočetla skutečné odvody činící v souhrnu za tři roky 1 222 000 Kčs a nahradila je aplikačně vadnou zpětnou fikcí v částce 54 000 Kčs. Vyměřovací základy žalobce v částkách 1200 Kčs za 92 dnů v roce 1990, 4800 Kčs za 365 dnů v roce 1991 a 48 000 Kčs za 366 dnů v roce 1992 nebyly vysvětleny a nesouvisely s reálnými příjmy, žalobce totiž odvedl 38 300 Kčs na dani z příjmu za rok 1990, 639 000 Kčs na dani z příjmu za rok 1991 a 545 000 Kčs na dani z příjmu za rok 1992. Jako průkaz těchto odvodů zaslal žalobce kopie státním auditorem federálního Ministerstva financí ověřených účetních uzávěrek za roky 1990, 1991 a 1992. Částky 1200 Kčs, 4800 Kčs a 48 000 Kčs nebyly žádným důchodovým pojištěním, protože se z nich neměl počítat vyměřovací základ. V roce 1992 žalobce nemohl ovlivnit výši svého starobního důchodu, jelikož do starobního důchodu měl odejít až za X. let, kdy se mu mělo započítat jen posledních pět či deset let. Pokud pozdější právní norma uvedla zpětně v život výpočet důchodů z reálné pracovní či obdobné činnosti i z let 1990, 1991 a 1992, pak se starobní důchod musí vypočítat zpětně ze skutečných příjmů i u osob samostatně výdělečně činných. Na základě výše uvedeného žalobce navrhl napadené rozhodnutí zrušit s očekáváním, že následný nový výpočet provedený žalovanou bude trochu vyšší.

III. Vyjádření žalované

- Žalovaná po rekapitulaci žalobních námitek a průběhu správního řízení uvedla, že žalobce splnil podmínky pro přiznání starobního důchodu, poněvadž získal 15 732 dnů pojištění, tj. 43 roků a 37 dnů po snížení za náhradní doby pojištění. Při stanovení výpočtového základu žalovaná vycházela z žalobcova osobního vyměřovacího základu, který určila v souladu s ust. § 16 z.d.p. Jde-li o namítané období 1990 až 1992, osoby samostatně výdělečně činné byly povinny platit na své nemocenské a důchodové zabezpečení pojistné ve výši 25 % z přihlášeného vyměřovacího základu ve smyslu ust. § 145b zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, v tehdy platném znění. V letech 1990 a 1991 žalobce platil pojistné na důchodové zabezpečení ve výši odpovídající přihlášenému vyměřovacímu základu v minimální výši, zatímco v roce 1992 pak z přihlášeného vyměřovacího základu 48 000 Kčs. Pro stanovení nároku a výše starobního důchodu v jednotlivých letech výkonu samostatné výdělečné činnosti za období od 1. 10. 1990 do 31. 12. 2022 byly žalobci hodnoceny vyměřovací základy ve výších, které si žalobce sám určil a které jsou uvedeny v osobním listu důchodového pojištění ze dne 27. 3. 2024. K zásadě legitimního očekávání v důchodovém pojištění žalovaná zmínila rozsudky Nejvyššího správního soudu, č. j.: 6 Ads 236/2015-20 a č. j.: 4 Ads 13/2010-80, zatímco k otázce rovnosti osob samostatně výdělečně činných se zaměstnanci odkázala na rozsudek Nejvyššího správního soudu, č. j.: 3 Ads 20/2021-39. Žalovaná je vázána právními předpisy v oblasti důchodového pojištění a nemůže je měnit podle svého uvážení či uvážení pojištěnců. Žalobu navrhla žalovaná zamítnout.

IV. Obsah správního spisu

- Dne 24. 8. 2023 žalobce uplatnil nárok na dávku důchodového pojištění, načež následně dne 15. 2. 2024 podal žádost o starobní důchod před dosažením důchodového věku s datem přiznání 27. 8. 2023.

5. Z kartotéky s platbami pojistného a z žalobcova osobní listu důchodového pojištění vyplynulo, že od října 1990 do konce roku 1991 odvedl za každý měsíc pojistné 100 Kčs, za rok 1992 pak za každý měsíc pojistné 1 000 Kčs; jeho vyměřovacím základem ze samostatné výdělečné činnosti byla částka za rok 1990 1 200, za rok 1991 4 800 a za rok 1992 48 000.
6. Dne 11. 4. 2024 vydala žalovaná pod č. j.: X., rozhodnutí č. I o přiznání starobního důchodu od 28. 9. 2023 v částce 17 405 Kč měsíčně. Jak vyplývá z odůvodnění, žalobce podal žádost o přiznání starobního důchodu od 28. 9. 2023 s tím, že o jeho výplatu od tohoto data nežádá, výplata starobního důchodu mu tudíž od tohoto data nenáleží. Rozhodnutím č. II z téhož dne, č. j.: X., byla žalobci od 1. 1. 2024 přiznána výplata starobního důchodu ve výši 17 765 Kč měsíčně.
7. Proti oběma rozhodnutím podal žalobce námitky, které se obsahově překrývají s žalobními body.
8. Dne 7. 8. 2024 žalovaná vydala napadené rozhodnutí, kterým námitky zamítla. V odůvodnění uvedla, že v roce 1990 žalobce za říjen, listopad a prosinec zaplatil pojistné v minimální částce 100 Kčs, v evidenčním listu byly potvrzeny doba samostatné výdělečné činnosti v rozsahu 92 dnů od 1. 10. 1990 do 31. 12. 1990 a vyměřovací základ ve výši 1200 Kčs. Také v roce 1991 žalobce zaplatil po 100 Kčs za jednotlivé měsíce, v evidenčním listu byly potvrzeny doba samostatné výdělečné činnosti v rozsahu 365 dnů od 1. 1. 1991 do 31. 12. 1991 a vyměřovací základ ve výši 4800 Kčs. Za jednotlivé měsíce v roce 1992 žalobce zaplatil po 1000 Kčs, čímž v evidenčním listu byly potvrzeny doba samostatné výdělečné činnosti v rozsahu 366 dnů od 1. 1. 1992 do 31. 12. 1992 a vyměřovací základ ve výši 48 000 Kčs.

V. Hodnocení věci Městským soudem v Praze

9. Městský soud v Praze na základě podané žaloby přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, a to v mezích žalobních bodů, kterými je vázán (§ 75 odst. 2 věta první zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s.ř.s.“), a po provedeném řízení dospěl k závěru, že žaloba není důvodná.
10. Soud ve věci rozhodl bez jednání, protože s tímto postupem vyslovili souhlas účastníci ve smyslu ust. § 51 odst. 1 s.ř.s.
11. Podle ust. § 16 odst. 1 z.d.p. *osobní vyměřovací základ je měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období (§ 18). Tento průměr se vypočte jako součin koeficientu 30,4167 a podílu úhrnu ročních vyměřovacích základů za rozhodné období a počtu kalendářních dnů připadajících na rozhodné období; jsou-li v rozhodném období vyloučené doby (odstavce 4 a 5), snižuje se o ně počet kalendářních dnů připadajících na rozhodné období.*
12. Podle ust. § 145b odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění účinném do 31. 12. 1992, *osoby samostatně výdělečně činné jsou povinny platit na své nemocenské a důchodové zabezpečení pojistné a podávat přihlášky a odhlášky k tomuto zabezpečení; to neplatí, jestliže osoba samostatně výdělečně činná bude vykonávat činnost tak malého rozsahu, že její příjem nemá dosahovat 9 600 Kčs ročně, nebo je-li již účastna nemocenského a důchodového zabezpečení z jiného důvodu anebo pobírá-li starobní nebo invalidní důchod.* Podle odst. 2 téhož ustanovení *„výše pojistného činí 25 % z přihlášeného vyměřovacího základu, který činí nejméně 2000 Kčs měsíčně; pojistné se platí za stanovené období dopředu.*

13. Soud předně uvádí, že napadené rozhodnutí neshledal nepřezkoumatelným ani nedostatečně odůvodněným. V projednávaném případě lze totiž jednoznačně vysledovat úsudek žalované, který v napadeném rozhodnutí zcela přezkoumatelným způsobem zdůvodnila, když vysvětlila, jakým způsobem, z jakých důvodů a na základě jakých konkrétních ustanovení zákona daný případ řešila. Stejně tak je ve spojení s napadeným rozhodnutím možné hodnotit i odůvodnění obou rozhodnutí prvostupňového orgánu, jež odpovídají judikатурním požadavkům na přezkoumatelnost správního rozhodnutí. Žalovaná konstatovala, že bylo nutno postupovat dle zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, v příslušném znění, není nedostatkem zakládajícím nepřezkoumatelnost, pokud výslovně nezmínila § 16 z.d.p., na jehož základě k aplikaci dřívější právní úpravy došlo; napadené rozhodnutí ve svém souhrnu ob stojí i v daném aspektu.
14. Soud přezkoumal zákonnost napadeného rozhodnutí a jemu předcházejícího řízení a nezjistil žádné skutečnosti, které by byly způsobilé k jeho zrušení a vrácení věci k dalšímu řízení žalované. Soud na rozdíl od žalobce v této věci neshledal pochybení žalované při vydání napadeného rozhodnutí. Předmětem sporu byla žalobcem tvrzená nesprávnost započtení jeho příjmů a odvodů za roky 1990, 1991 a 1992. Žalobce nesouhlasil s vyměřovacími základy ve výši 1200 Kčs, 4800 Kčs a 48 000 Kčs, přičemž specifikoval konkrétní odvody ve prospěch státního rozpočtu na dani z příjmu a na dani z obratu. Žalobce však zaplatil za říjen, listopad a prosinec 1990 pojistné v minimální částce 100 Kčs, v evidenčním listu byly potvrzeny doba samostatné výdělečné činnosti v rozsahu 92 dnů od 1. 10. 1990 do 31. 12. 1990 a vyměřovací základ ve výši 1200 Kčs. Rovněž v roce 1991 žalobce zaplatil za jednotlivé měsíce pojistné v minimální částce 100 Kčs, přičemž v evidenčním listu byly potvrzeny doba samostatné výdělečné činnosti v rozsahu 365 dnů od 1. 1. 1991 do 31. 12. 1991 a vyměřovací základ ve výši 4800 Kčs. Měsíční částku 1000 Kčs pak žalobce uhradil za jednotlivé měsíce v roce 1992, takže mu v evidenčním listu byly potvrzeny doba samostatné výdělečné činnosti v rozsahu 366 dnů od 1. 1. 1992 do 31. 12. 1992 a vyměřovací základ ve výši 48 000 Kčs. Žalobce si pro sporné období od 1. 10. 1990 do 31. 12. 1992 sám určil vyměřovací základy, když na důchodové a nemocenské zabezpečení platil pojistné v minimální výši.
15. Soud připomíná, že v řízení o přiznání starobního důchodu jsou základním důkazním prostředkem evidenční listy důchodového pojištění. To neznámá, že rozhodné skutečnosti nelze prokázat jinak; je možné užít všech důkazních prostředků, které jsou vhodné ke zjištění stavu věci a nejsou získány nebo provedeny v rozporu s právními předpisy (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 8. 2007, č. j.: 3 Ads 89/2006–65). Pokud měl žalobce za to, že evidenční listy v jeho věci neobsahují přesné či úplné údaje, a proto byly vyměřovací základy stanoveny nesprávně, bylo na něm, aby předložil příslušné důkazy osvědčující výši vyměřovacích základů. Konečná rozvaha k 31. 12. 1990 a roční závěrky doručené Finančnímu úřadu X. ve dnech 3. 2. 1992 a 15. 2. 1993 (resp. v nich dokládané tvrzené příjmy) nemohou mít vliv na výpočet vyměřovacích základů, neboť nelze dodatečně měnit podmínky ust. § 145b odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb., podle nichž žalobce platil minimální částky pojistného. Žalobce, na němž spočívá důkazní břemeno ve smyslu § 52 správního řádu, nepředložil při podání žaloby ani v průběhu soudního řízení žádné důkazy, na jejichž základě by bylo možno dospět k závěru, že byly zjištěny nové rozhodné skutečnosti mající vliv na přiznání starobního důchodu, což by bylo důvodem pro zrušení napadeného rozhodnutí žalované. Vyměřovací základy byly stanoveny dle výše určené samotným žalobcem a dosahovaly čtyřnásobku odvedeného pojistného, příjmy, jichž žalobce skutečně dosahoval, nemohly mít na jejich určení vliv; proto soud neprovedl

navrhované důkazy účetními závěrkami, neboť by to bylo vzhledem k potřebným zjištěním irelevantní.

16. Žalovaná důvodně poukázala na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 5. 2023, č. j.: 3 Ads 20/2021-39, v jehož bodu [25] se uvádí: „[...] je třeba vzít v potaz, že postavení zaměstnanců (zaměstnankyň) a OSVČ je v českém právním řádu natolik odlišné, že tyto skupiny z hlediska jejich účasti na nemocenském a důchodovém pojištění fakticky nelze srovnávat.“ [...] „Naproti tomu možnosti OSVČ v systému sociálního zabezpečení jsou výrazně flexibilnější, pokud jde o hrazení důchodového, zdravotního i nemocenského pojištění; konkrétně účast na nemocenském pojištění je pro OSVČ (na rozdíl od zaměstnanců) zcela dobrovolná a je tedy výlučně na OSVČ, zda se nemocensky pojistí, potažmo v jaké výši. Právě s ohledem na vysokou flexibilitu OSVČ při účasti na těchto pojištěních, a například i s přihlédnutím k tomu, že u začínajících OSVČ není jednoznačného způsobu, jak stanovit vyměřovací základ ve smyslu § 5 a násl. zákona o pojistném, či k tomu, že pojistné odvádí samy OSVČ, pod vlastní majetkovou odpovědností, nelze postavení těchto skupin z pohledu jejich nemocenského pojištění srovnávat a uvažovat o existujících rozdílech v právní úpravě peněžité pomoci v mateřství mezi zaměstnanci a OSVČ jako o diskriminačních či dokonce rozporných s ústavním pořádkem.“ Soud se s náhledem žalované a Nejvyššího správního soudu plně ztotožňuje, podnikatelé mají v různých ohledech vyšší míru svobody než zaměstnanci, a to i stran povinných odvodů státu, ruku v ruce s tím je však požadována i vyšší míra odpovědnosti za vlastní jednání. Žalobce mohl svobodně zvolit, jaký bude jeho vyměřovací základ; zaměstnanci jsou zcela odlišnou, v uvedeném aspektu neporovnatelnou kategorií, vzhledem k níž se nemůže s úspěchem dovolávat diskriminace. Žalobci tudíž nelze přisvědčit, že mu coby osobě samostatně výdělečně činné měly být započteny příjmy z období od 1. 10. 1990 do 31. 12. 1992, poněvadž se tak postupuje u zaměstnanců.
17. Důchodový systém je též velmi dynamickou entitou závislou na sociální politice státu a ekonomickém rozvoji, není možné se v jeho rámci dovolávat legitimního očekávání na desítky let dopředu a vyžadovat stav, který by manévrovací možnosti státu eliminoval. O retroaktivitě by se dalo hovořit nejdříve až tehdy, kdy žalobce na starobní důchod získal nárok, což před rokem 1993 zdaleka nebylo. Příléhavá je judikatura Nejvyššího správního soudu předestřená žalovanou v jejím vyjádření (rozsudky ze dne 24. 8. 2010, č. j.: 4 Ads 13/2010 – 80, a ze dne 4. 5. 2016, č. j.: 6 Ads 236/2015 - 20). První z rozsudků v souvislosti se změnou započítání studia uvádí: „Takový právní vztah totiž vznikl teprve splněním všech podmínek stanovených zákonem pro vznik nároku na starobní důchod, takže dokud k jejich naplnění nedošlo, mohl zákonodárce hodnocení doby studia měnit i v neprospěch pojištěnce. Nešlo tedy o právní úpravu právního vztahu, nýbrž právních skutečností vedoucích ke vzniku právního vztahu. Z tohoto důvodu část novely zákona o důchodovém pojištění č. 425/2003 Sb., která takovou změnu zakotvila, není možné považovat za nepřípustný případ pravé retroaktivity. Navíc se nejedná ani o případ obecně přípustné retroaktivity nepravé, neboť k té by mohlo dojít jen za situace, kdyby již pojištěnci vznikl nárok na starobní důchod a nově by se upravovaly následky vzniklé z tohoto existujícího právního vztahu za období od účinnosti nového zákona. Takové následky však nová právní úprava ve vztahu k již přiznaným starobním důchodům neupravuje.“ Ve druhém z rozsudků Nejvyšší správní soud konstatoval: „Nárok na starobní důchod vzniká, pokud pojištěnec získá 25 let pojištění a dosáhne tzv. důchodového věku (§ 29 písm. a/ zákona o důchodovém pojištění). Z toho plyne, že stěžovatel se mylí, pokud v podáních k městskému soudu či zdejšímu soudu dovozuje, že mu někdy v průběhu jeho aktivního života vznikla nějaká práva, která mu musejí být zachována. Jakékoli úvahy stěžovatele o tom, jakou by měl výši důchodu v období, jež předchází splnění druhé podmínky, totiž podmínky dosažení věku,

jsou irelevantní. Pouhé „získání“ nějaké doby rozhodné pro nárok či výši důchodu samo o sobě v právu důchodového pojištění ještě nic neznamená.“ Konečně lze odkázat na usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2016, sp. zn.: IV. ÚS 2087/16: „V této souvislosti dodává, že v oblasti důchodových předpisů nelze vycházet ze zásady, jaká se uplatňuje např. v trestním nebo přestupkovém právu, totiž že je třeba vycházet z té právní úpravy účinné v průběhu času, pro adresáta nejpriznivější, jinými slovy provést zápočet dob podle té z právních úprav účinných v průběhu desítek let účasti stěžovatele na důchodovém pojištění, který by vedl k maximalizaci jeho důchodových nároků.“ Jak už bylo připomenuto výše, podnikatelé mají ohledně povinných odvodů vyšší míru svobody i odpovědnosti, přistoupí-li k riziku minimálních odvodů, není v rozporu se zákonem, ponese-li důsledky svého rozhodnutí v podobě nižší konečné výše důchodu.

18. Ze všech výše uvedených důvodů soud žalobu podle ust. § 78 odst. 7 s.ř.s. jako nedůvodnou zamítl.
19. O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto podle ust. § 60 odst. 1 s.ř.s. Žalobce neměl ve věci úspěch, proto mu náhrada nákladů řízení nenáleží, a žalované náklady nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Praha 27. května 2025

JUDr. Václav Kočka-Amort, v. r.
samosoudce